

Návrh zmluvy o uplatňovaní výhrady svedomia medzi SR a Svätou Stolicou (ďalej len „Návrh zmluvy“) vyplýva zo záväzku článku 7 Základnej zmluvy medzi SR a Svätou Stolicou. (ďalej len „Základná zmluva“).

Už v súčasnosti si na základe článku 7 „neobmedzenú“ výhradu svedomia, najmä vo vzťahu k umelému prerušeniu tehotenstva uplatňujú zdravotnícki pracovníci aj nemocnice financované štátom. Základná zmluva pritom neupravuje priamo práva a povinnosti fyzických a právnických osôb na Slovensku. Je možné sa dôvodne domnievať, že odmietnutie vykonania takýchto úkonov lekármi, bez toho aby informovali a odporučili pacientku k inému dostupnému lekárovi je nelegálne.

Návrh zmluvy definuje „výhradu svedomia“ ako námietku urobenú na základe princípu slobody svedomia, podľa ktorého môže každý odmietnuť konať to, (alebo asistovať) čo vo svojom svedomí pokladá za nedovolené podľa vieroučných a mravoučných zásad.

Pod výrazom „vieroučné a mravoučné zásady“ sa v návrhu zmluvy „rozumejú zásady, vyhlásené Magistériom Katolíckej cirkvi.“ Ide teda o návrh, ktorý smeruje k úzko vymedzenej skupine ľudí definovanej svojim vierovyznaním. Návrh zmluvy sa však vzťahuje na každú oblasť regulovanú právom. Explicitne však návrh zmluvy a predkladacia správa vymenováva iba oblasť vojenskej služby, zdravotníctva, vzdelávania, poskytovania právnych služieb a oblasť pracovného práva a iné konkrétne uvádzané situácie ako napr.: činnosť v ozbrojených silách v rozsahu stanovenom Ústavou a zákonmi Slovenskej republiky, zdravotnícka činnosť, najmä konanie vo vzťahu k umelým ukončeniam tehotenstva, umelým alebo asistovaným oplodneniam, pokusom a nakladaniu s ľudskými orgánmi, ľudskými zárodkami a ľudskými pohlavnými bunkami, eutanázii, klonovaniu, sterilizácii a antikoncepcii, výchovnovzdelávacia činnosť, najmä konanie týkajúce sa článku 12 a 13 základnej zmluvy – odmietnutie výučby sexuálnej výchovy, výučby jógy, ako aj odmietnutie používať určené texty, poskytovanie právnych služieb, pracovnoprávne a iné pracovné vzťahy, ktorých obsah sa týka predmetu úpravy tejto zmluvy, odmietnutie práce v nedeľu a v dňoch Katolíckych cirkevných sviatkov, a iné.

Vzhlľadom na široký rozsah článku zmluva môže byť interpretovaná tak, že bude zahŕňať aj ďalšie situácie ako napríklad:

1. odmietnutie výučby o rovnosti žien, homosexuálov a podobne
2. odmietnutie platiť dane a zdravotné poistenie na základe argumentu, že štát z nich financuje sexuálnu výučbu, výučbu určitých úkonov študentov medicíny, financovanie úkonov spojených s reprodukčným zdravím, výskumu v oblasti liečby fertility a podobne

(Je užitočné zdôrazniť, že toto ustanovenie v prvom návrhu predloženého Ministerstvom spravodlivosti obsahovalo aj explicitné ustanovenie, podľa ktorého sa výhrada svedomia vzťahuje aj na oblasť súdnictva – t.j. možnosť odmietnuť rozhodovanie rozvodových vecí súdmi.)

Po ratifikácii zmluva nadobudne status „medzinárodnej zmluvy o ľudských právach“ a bude mať prednosť pred slovenskými zákonmi. Návrh zmluvy je v rozpore so základnými princípmi demokracie, právneho štátu, požiadavky oddelenia cirkvi od štátu a ochrany individuálnych ľudských práv.

Návrh zmluvy vyžaduje implementáciu prostredníctvom domácej legislatívy. Ak však bude návrh zmluvy ratifikovaný ako ľudsko-právna zmluva, tak sú ňou sudcovia pri výkone svoje funkcie viazaní. Je síce neisté ako bude táto zmluva v praxi aplikovaná. Existuje tu rozhodne pravdepodobnosť, že sa ňou budú sudy riadiť pri výklade práva.

Návrh zmluvy v prvom rade ochraňuje náboženské práva štátnych a verejných úradníkov a zamestnancov. Vzhľadom na vymedzenie jej dopadu vedie k neželateľnej situácii, kedy štát bude poskytovať len tie výkony a služby, ktoré sú v súlade s katolíckou vieroukou.

Návrh zmluvy zavádza novú inštitúciu – tzv. „spoločnú komisiu, ktorá bude mať paritné zloženie po troch zástupcoch z každej zmluvnej strany. Spoločná komisia má mandát, okrem iného, monitorovať a vyhodnocovať implementáciu zmluvy, ako aj vyjadrovať sa k legislatíve, ktorou sa bude implementovať zmluva. To značí, že táto komisia umožní Svätej Stolicy vstúpiť a aktívne participovať v legislatívnom procese na Slovensku.

Zmluva má byť uzatvorená na čas neurčitý. Alternatívne sa jej platnosť skončí so skončením platnosti Základnej zmluvy. Základná zmluva však neobsahuje ustanovenie o spôsobe skončenia platnosti zmluvy alebo spôsobe odstúpenia od zmluvy

Skupina nezávislých expertov (EU Network of Independent Experts on Fundamental Rights) uverejnila svoj posudok na konkordáty uzatvorené medzi členskými štátmi EU, ako aj na návrh zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou Stolicou (dokument označený ako „CFR-CDF Opinion 4-2005.doc“ zo dňa 14. decembra 2005). Materiál je zložený z rozboru konkordátov s členskými štátmi EU a rozboru návrhu zmluvy SR so Svätou Stolicou o výhradách svedomia.

V rozbere prišli k záveru, že návrh zmluvy, ktorú Slovenská republika v súčasnosti zvažuje, môže viesť k tomu, že štát poruší svoje záväzky stanovené Medzinárodným paktom o občianskych a politických právach, Medzinárodným paktom o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a Dohovorom o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien. Do tej miery ako tieto odchýlky by spôsobili obmedzenie prístupu ku konzultáciám o reprodukčnom zdraví a k prístupnosti k niektorým lekárske službám, vrátane najmä ukončenie tehotenstva a antikoncepcie, ktoré sa týkajú značne žien, toto by predstavovalo aj porušenie povinností Slovenskej republiky dodržiavať Direktívu (Európskej) Rady 2004/113/ EC zo dňa 13. decembra 2004, ktorá požaduje princíp rovnakého hľadiska k mužom ako k ženám vo veciach prístupnosti k tovarom a službám.

Táto zmluva môže paradoxne nepredvídateľným a neželateľným spôsobom obmedziť práva, dostupnosť služieb a informovanosti istých skupín obyvateľstva v súvislosti s ich vierovyznaním, či svetonázorom.

Demokracia vyžaduje, aby len inštitúcie vytvorené občanmi majú mandát vykladať a aplikovať zákony štátu. Článok 1 ústavy deklaruje oddelenie štátu od cirkvi. Tento princíp sekularizmu zabraňuje tomu aby akékoľvek náboženské učenie dominovalo vo verejnej sfére. Avšak „otvorený“ charakter článku 6 návrhu zmluvy bude v praxi viesť k preniknutiu Katolíckeho učenia do všetkých oblastí upravených právom a náboženské zvykové právo – tzv. kanonické právo – bude ovplyvňovať sudy pri ich rozhodovaní a tak porušovať požiadavku neustrannosti súdov. Následkom návrhu zmluvy bude vytváranie kvalitatívne odlišného stupňa ochrany základných práva a slobôd podľa náboženského vyznania, čo nemožno vnímať ako žiadúce.